

A KÖZIGAZGATÁS SZEREPE A NEMZETEK ÉS
NEMZETISÉGEK NYELVE ÉS ÍRÁSA
EGYENRANGÚSÁGÁNAK MEGVALÓSÍTÁSÁBAN, AZ
IGAZGATÁSI ELJÁRÁSRA VALÓ KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL

A dolgozók és a polgárok, a társultmunka-szervezetek, az öngazgatási szervezetek és közösségek személyi és közös érdekeik, jogaik érvényesítésében, kötelességük teljesítésében olyan kapcsolatokat teremtenek, amelyek írásbeli és szóbeli érintkezés útján jutnak kifejezésre. A soknemzetiségű Vajdaságban, kezdve a helyi közösségektől, a társultmunka-szervezetektől, valamint más öngazgatási szervezetektől és közösségektől a községeken át a tartományig és a tartományi szervekig mindenütt folyamatban van ez az érintkezés. Ebben pedig fontos szerepet játszik a nyelv, vagyis az, hogy az érintkezés milyen nyelven történik. Ha a dolgozóknak és polgároknak, valamint öngazgatási szervezeteiknek lehetőségük van arra, hogy érdekeiket és jogaikat anyanyelvükön érvényesítsék, illetve hogy környezetük problémáit is így orvosolják, akkor az ezzel kapcsolatos döntésbe is könnyebben és bátrabban beleszólnak. A nemzetek és nemzetiségek egyenrangú nyelvhasználata nem újkéletű és nem csak mai szükséglet. A jugoszláviai nemzetek és nemzetiségek nyelvének és írásának egyenrangúsága a szocialista forradalom fontos vívmánya és szocialista öngazgatási közösségünk építésének lényeges elve. Soknemzetiségű közösségünkben (hazánkban és tartományunkban) ez nem csak lingvisztikai kérdés, illetve nem csak az összehasonlító nyelvtan hatáskörébe tartozik. Ez rendszerint a nemzetiségi viszonyok megnyilvánulási formája volt, és mindig e viszonyok alkotórészeként szerepelt. A dolgozóknak ugyanis mint aktív döntéshozatali tényezőnek társadalmi-gazdasági és politikai helyzete szoros összefüggésben áll a nemzetek és nemzetiségek nyelvének és írásának egyenrangúságával is.

Jelentőségénél és alkalmazásánál fogva tehát fontossá vált az egyenrangú nyelvhasználat jogszabályokkal való rendezése.

A JSZSZK alkotmányának 246. szakasza megállapítja:

„Jugoszlávia területén a nemzetek és nemzetiségek nyelve és írása egyenrangú. A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságban hivata-

los használatban van a nemzetek nyelve, a jelen alkotmánnyal és a szövetségi törvénnyel összhangban pedig a nemzetiségek nyelve is.

A nemzetek és nemzetiségek nyelve és írása egyenrangúságának a hivatalos használatban való megvalósítását azokon a területeken, amelyeken az egyes nemzetiségek élnek, törvény és a társadalmi-politikai közösségek statútuma, valamint a társult munka szervezeteinek és más öngazgatási szervezeteknek és közösségeknek öngazgatási aktusai biztosítják, s ezek állapítják meg az egyenrangúság alkalmazásának módját és feltételeit.”

Az alkotmány következetesen megállapította a nemzetek és nemzetiségek nyelve és írása egyenrangúságának érvényesítéséhez szükséges normákat. Így a JSZSZK alkotmányának 214. szakasza megállapítja, hogy:

„Az eljárás nyelvének nem tudása nem gátolja a polgárok és szervezetek jogainak és jogos érdekeinek védelmét és érvényesítését.

A jelen alkotmányban mindenkinek biztosított joga, hogy a bíróság vagy más állami szerv előtt, valamint megbízatásuk végzése során a polgárok jogai és kötelezettségei tárgyában határozó társultmunka-szervezetek és más öngazgatási szervezet és közösség előtti eljárásban az anyanyelvét használja, és hogy ebben az eljárásban a tényekről anyanyelvén szerezzen tudomást.”

Ezt a rendelkezést még jobban kihangsúlyozza a JSZSZK alkotmányának 171. szakasza: „A nemzetiségek tagjainak az alkotmánnyal és a törvénnyel összhangban joguk van ahhoz, hogy jogaik érvényesítése és kötelességük teljesítése során, valamint az állami szervek és a köz megbízatást végző szervezetek előtti eljárásban anyanyelvüket és írásukat használják...”

Az alkotmánynak ezt a megoldását figyelembe véve Az államigazgatási rendszer alapjairól, a Szövetségi Végrehajtó Tanácsról és a szövetségi igazgatási szervekről szóló törvény 14. szakasza az egyenrangú nyelvhasználat elvét az alábbi módon állapítja meg:

„A végrehajtó szervek és az igazgatási szervek az alkotmánnyal, illetve a törvénnyel és alapszabályukkal összhangban kötelesek érvényesíteni a Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségi nyelvének és írásának egyenrangúságára vonatkozó elveit.”

Vajdaság SZAT soknemzetiségű összetétele¹ több nyelv egyenrangúságának szabályozását tetette szükségessé. Így Vajdaság SZAT alkotmányának 5. szakasza megállapítja, hogy Vajdaságban a szerbhorvát, illetve a horvátszerb, a magyar, a szlovák, a román és a ruszin nyelv és írás egyenrangú.

Az alkotmányok egyidejűleg arra az álláspontra helyezkednek, hogy a társadalmi-politikai közösségek statútuma, a társultmunka-szervezetek és más öngazgatási szervezetek és közösségek öngazgatási általános aktusa szintén szabályozza a nemzetek és nemzetiségek nyelvének és írásának egyenrangúságát, s ezzel kapcsolatban a nyelvi egyenjogúság megvalósításának módját és feltételeit is.

Vajdaság SZAT Képviselőháza 1973-ban meghozta A népek és nemzetiségek nyelvének és írásának az állami és közigazgatási szervek előtti egyenjogú használatáról szóló törvényt². Az állami szervek, illetve valamennyi környezet káderösszetételéből megállapítható, hogy nem voltak meg a feltételek a törvény teljes alkalmazására, elsősorban a nemzetek és nemzetiségek nyelvén való eljárás folytatására, s ezért a törvény lehetőséget adott arra, hogy a szervek az eljárást az általuk kijelölt valamelyik nyelven vezessék, de legfeljebb 3 éven át. Természetes ezekben az esetekben is biztosítani kellett a fordítást, hogy jogait a fél minél jobban érvényesíthesse.³

A törvény alapvető törekvése, hogy szabályozza a nemzetek és nemzetiségek nyelve és írása egyenrangúságának biztosítási módját az állami szervek, az öngazgatási bíróságok és a társadalmi öngazgatási ügyészek, a társultmunka-szervezetek és más öngazgatási szervezetek és közösségek, a társadalmi szervezetek, a polgárok társulásai és a közhatalmi szervezetek, az öngazgatási érdekközösségek, továbbá a kiemelt társadalmi érdekű tevékenységet végző társultmunka-szervezetek előtt. A tartomány területére alakult szervek és az egész tartomány területére vonatkozó közhatalmi szervezetek és közösségek a szerbhorvát, illetve a horvátszerb, a magyar, a szlovák, a román és a ruszin nyelv egyenrangúságát, a község területére alakult szervek és szervezetek pedig a község státútumában⁴ egyenrangú nyelvekként megállapított nyelvek egyenrangúságát kötelesek biztosítani. A tartományi és a községi szervek számára a nemzeti és nemzetiségi nyelvek és íráások egyenrangúságának mértéke is meg van határozva. Ez elsősorban a felekkel való szóbeli és írásbeli érintkezésre, az eljárás-vezetésre, az általuk meghozott jogszabályok és egyéb aktusok közzétételére, a dolgozók és a polgárok érdekkörét érintő hivatalos és egyéb kiadványok megjelentetésére, a polgárok érdekkörébe tartozó adminisztráció vezetésére, a képviselő-testületi ülésanyagok előkészítésére vonatkozik.

A képviselő-testületek és végrehajtó szerveik a nyelvi egyenrangúság megvalósításának módját a munkájukról szóló ügyrendben irányozzák elő.

A nemzetek és nemzetiségek egyenrangú nyelvhasználatának külön nyomatékot ad, hogy e jog gyakorlásával a dolgozók és a polgárok hatékonyan érvényesíthetik alkotmánnyal szavatolt egyéb jogukat (öngazgatási, tájékoztatási jogukat stb.) is. Ezért különösen fontos Az államigazgatási rendszer alapjairól szóló törvény 9. szakaszában foglalt elv, amely szerint: Munkájuk folyamán a közigazgatási szervek kötelesek a dolgozóknak és polgároknak, a társultmunka-szervezeteknek és más öngazgatási szervezeteknek és közösségeknek biztosítani jogaik és érdekeik eredményes érvényesítését, feltételeket teremteni és intézkedéseket foganatosítani e jogok és érdekek minél gyorsabb és minél teljesebb érvényesítésére, illetve a felsoroltak kötelezettségeinek teljesítésére, továbbá, hogy segítséget nyújtsanak nekik e jogok gyakorlásához és védel-

méhez. A közigazgatási tevékenység ilyen koncepciójában kapja meg a nemzetek és nemzetiségek nyelvének és írásának egyenjogúsága teljes értelmét.

A dolgozók és polgárok számos jogukat, kötelezettségüket és érdekeiket érvényesítik az állami szervek útján, s ezt legkönnyebben akkor érik el, ha az általuk legjobban ismert nyelvet és írást használják. Bizonyítják ezt pl. a következő adatok is: Vajdaságban a közigazgatási szervekhez forduló dolgozók és polgárok 29⁰/₀-a valamelyik nemzetiség nyelvét beszéli, az eljárásoknak mégis csak a 12⁰/₀-át folytatják nemzetiségi nyelven⁵ Ezek a tények tették szükségessé, hogy felmérjük a közigazgatásnak a törvényes kötelezettségek teljesítésére való felkészültségét, mivel ezek a szervek fontos szerepet játszanak a nemzetek és nemzetiségek egyenrangú nyelvhasználatának meghonosításában. A tartományi kutatások arról tanúskodnak, hogy a törvény a nehézségek ellenére is alapjában véve realizálódik, ám a közigazgatási szervek felkészítése érdekében még számtalan intézkedést kell foganatosítani. A tartományi körkérdéssel felölelt 251 közigazgatási szerv különböző felkészültségi fokon áll az egyenrangú nyelvhasználatot illetően. Az eljárásokban leggyakoribb a magyar nyelv egyenrangú használata, viszont legkevésbé készültek fel a szlovák és a ruszin nyelv alkalmazására, jóllehet a közigazgatásban foglalkoztatott káderek nemzetiségi összetétele ezt nem akadályozza. Nyilvánvaló, hogy a szóban forgó nemzetiségek sorába tartozó munkások nem ismerik kellőképpen a szakterminológiát. Szemléltetésként a szervek felkészültségéről az alábbi adatokat ismertetjük:

Nemzetiségi nyelv	A 251 szerv közül alkalmazza	Teljesen felkészült		Részben készült fel		Nincs felkészülve	
		szám	%	szám	%	szám	%
Magyar	208	77	37,0	83	40,0	48	23,0
Szlovák	101	14	14,0	46	45,5	41	40,6
Román	66	2	3,0	45	68,0	19	28,0
Ruszin	35	3	8,6	18	51,4	14	40,0

Sok szerv ezt a kötelességét a káderek áthelyezésére vonatkozó intézkedések alapján akadálytalanul teljesítette. Ha a közigazgatási szervekben biztosítani akarjuk az egyenrangú nyelvhasználatot, akkor mindenképp meg kell határozni azokat a teendőket és feladatokat, amelyekben a nyelvi egyenjogúság a mindennapi munka alkotórészét képezi. Vonatkozik pedig ez a közigazgatási szervek szervezeti felépítését és munkáját, továbbá a munkakörök rendszerezését szabályozó aktusokra is.

Tartományunk 251 közigazgatási szervének 47⁰/₀-a aktusaiba foglalta ezt a kérdést, 146 szervben pedig (58,2⁰/₀) a munkakörök rendszerezéséről szóló aktus irányozza elő a káderek összetételét. Azonban csak 97

szerv (39%) rendelkezik megfelelő összetétellel.⁶ A közigazgatási szervezetekben egyes meghatározott teendők és feladatok végzésére 145 szerv (57,7%) követeli meg pályázatában az egyenrangú nemzetek és nemzetiségek nyelvének ismeretét.

Egyes meghatározott teendők és feladatok⁷ végzésére műszaki megoldásokat keresnek arra, hogy megkönnyítsék a felekkel a nemzetiségi nyelven való érintkezést. Kétnyelvű űrlapokat használnak. A helyzet felmérésekor megállapítottuk, hogy 134 szerv használ kétnyelvű űrlapot, közülük 94 magyar, 22 szlovák, 9—9 pedig román, illetve ruszin nyelvűt.

A KÖZIGAZGATÁSI ELJÁRÁS KÜLÖN ÁTTEKINTÉSE

Az állami és közhatalmi szervek a polgárok, illetve szervezetek közötti viszonyt igazgatási-jogi viszony, illetve közigazgatási eljárás útján alakítják ki. Ezek a viszonyok mindig az eljárás folyamán meghozott, vagy a fél kérdésére, illetve a hivatalból kiadott igazgatási aktusok alapján jönnek létre. Ezekkel az igazgatási-jogi aktusokkal a viszonyokat kényszerítő (imperatív) normák útján szabályozzák, ami jellemzője is azoknak a viszonyoknak, amelyekben az egyik (itt kötelező) alany állami szerv. Mindez megköveteli, hogy a polgárok joga és kötelessége érvényesítésének biztosítása céljából külön eljárást (közigazgatási eljárást) állapítsunk meg, amely lehetővé teszi a polgárok védelmét. A tudomány, valamint a tételes jogszabály-gyakorlat ebből a célból már jelentős hozzájárulását adta. A közigazgatási eljárásban ebből a célból fontos elveket állapítottunk meg, melyeknek a tételes jogszabályokban való megvalósítása olyan viszonyokat hoz létre a közigazgatási eljárásban, amelyek az eljárási jogon túlmenően a dolgozók és a polgárok, továbbá a társultmunka-szervezetek és más alanyok számára az állami szervekkel való kapcsolataikban jogaik tényleges érvényesítését teszik lehetővé.

Az egyik alapelv, amelyet a közigazgatási eljárásban a közigazgatási eljárásról szóló törvény bevezetése (1956) óta érvényesítenek, a nyelvhasználati jog elve. Ennek az elvnek érvényesítésére azonban teljes figyelmet a JSZSZK és Vajdaság SZAT 1974. évi alkotmányának meghozatalával fordítottunk. Vajdaságban ennek az alapelvnek szélesebb körű jelentése van, ez pedig a lakosság soknemzetiségű összetételéből ered.

Ez az alapelv pedig valamennyi közigazgatási szervet arra kötelez, hogy az eljárás nyelvének megállapításakor a felek nyelvtudása, azaz az eljárás nyelvére vonatkozó nyilatkozatuk legyen irányadó. Vajdaságban abból kell kiindulni, hogy a szerbhorvát, illetve horvátszerb, a magyar, a szlovák, a román és a ruszin nyelv és írás egyenrangú (Vajdaság SZAT alkotmányának 5. szakasza, A népek és nemzetiségek nyelvének és írásának az állami és a közhatalmi szervek előtti egyenjogú használatát biz-

rosító törvény 2. szakasza). Ehhez hozzá kell adni még néhány nyelv egyenrangúságának lehetőségét, amit a községi statútumok állapítanak meg. (Ezzel a joggal élt és ezt a szükségletet vette figyelembe Fehértelplom a cseh nyelv és Pancsova a macedón nyelv esetében.)

Ebből a szempontból az anyanyelv használata a közigazgatási eljárásban más elveknek a gyakorlati érvényesítéséhez is hozzájárul. Példaként említem, hogy a közigazgatási eljárásról szóló törvény egyik alapelve „a polgárok jogai védelmének és a jogi érdekek védelmének elve”. Ez az alapelv pedig csak az egyenrangú nyelvhasználattal kapott teljes értelmet. Ugyanis ha az eljárásvezető szerv gondoskodik róla, hogy a polgár éljen a jogaival, akkor a fél számára lehetővé teszi, hogy minél könnyebben védelmezze jogát. Itt nemcsak a törvényesség biztosítására gondolunk (ami az eljárásnak szintén fontos alapelve), hanem arra is, hogy a fél a tényállás megállapításakor nyilatkozzon a jogok és köteleességek megoldása szempontjából jelentős összes fontos elemről. Ezt a fél azon a nyelven tudja legjobban kifejtetni, amelyiket állandóan használ, illetve amelyiket a legjobban érti. Így a közigazgatási eljárásnak egy másik fontos elve is érvényesül, éspedig „az anyagi igazság elve”. A szerv ugyanis a végzés szempontjából jelentős tényeket a fél teljes közreműködésével állapítja meg, ezt viszont csak az eljárásban szereplő nyelvek egyenrangúságával éri el. Ha mindehhez hozzáadjuk, hogy az eljárásban szereplő nyelvek egyenrangúsága nélkül nehezen képzelhető el még néhány alapelv, mint például: a járatlan fél kiegészítő elvének, a fél meghallgatása elvének érvényesítése, akkor érthető, hogy a tartományi közigazgatási eljárásban milyen nagyjelentőségű az egyenrangú nyelvhasználat.

A közigazgatási eljárásról szóló törvény rendelkezései alapján véve biztosították a nemzetek és nemzetiségek nyelvének egyenrangúságát. Így a közigazgatási eljárásról szóló törvény 15. szakasza megállapítja, hogy:

1) A közigazgatási eljárást a JSZSZK, a köztársaságok és az autonóm tartományok alkotmányával, továbbá a törvénnyel, a községi statútummal, az öngazgatási szervezetek és közösségek alapszabályával összhangban meghozott öngazgatási általános aktusoknak megfelelően Jugoszlávia nemzeteinek és nemzetiségeinek nyelvén kell folytatni.

2) A hazánk területén élő nemzetekhez és nemzetiségekhez tartozó polgároknak a törvénnyel, és a községi alapszabállyal összhangban meghozott öngazgatási általános aktusok értelmében minden eljárásban joguk van anyanyelvüket használni. Ha az eljárást nem a fél anyanyelvén vezetik, a szerv köteles számára lehetővé tenni, hogy az eljárás folyamatát anyanyelvén kövesse. A szerv kioktatja a felet, illetve az eljárás más résztvevőjét az eljárásban való nyelvhasználatról, a jegyzőkönyvben pedig fel kell venni, hogy a felet, illetve az eljárás más résztvevőjét e jogáról kioktatták, és a kioktatás alapján adott nyilatkozatát a jegyzőkönyvben fel kell jegyezni.

Fontos megjegyezni, hogy a népek és nemzetiségek nyelve és írása

egyenrangúságának... biztosítási módjáról szóló törvény⁹ 9. szakaszát A közigazgatási eljárásról szóló törvény dolgozza fel részletesen. Ez a törvény nemcsak a félnek a nyelvek egyenrangúságáról való kioktatását állapítja meg, hanem azt is, hogy a fél nyilatkozatát kell kérni arról, hogy melyik (egyenrangú) nyelven kívánja az eljárás vezetését. A jegyzőkönyvben nemcsak azt állapítják meg, hogy a felet kioktatták arról a jogáról, hogy használhatja anyanyelvét, hanem az előzetesen ismertetet módon megállapított eljárási nyelvet is. Itt figyelembe kell venni a vajdasági lehetőségeket, mert a gyakorlatban megtörténhet, hogy az eljárás résztvevői három vagy több nyelv mellett nyilatkoznak. A törvény ezt úgy oldja meg, hogy az eljárás nyelveként azt a nyelvet veszi, amely mellett a felek többsége nyilatkozott. Ha nem tudnak egyetértésre jutni, akkor a nyelvet a szerv állapítja meg. Itt jegyezzük meg, hogy azoknak a személyeknek, akiknek anyanyelve nem használható az eljárás nyelveként, az eljárásban való részvételt tolmács útján biztosítják. A gyakorlatban találkozunk ilyen megoldásokkal, mivel a 44 község közül csak 4 (Opoava, Pećinci, Ruma és Sremska Mitrovica) nem rendelkezik egyenrangú nyelvekkel. Két nyelv egyenrangú 21 község területén, éspedig: 17 községben a szerbhórvát és a magyar, 3 községben a szerbhórvát és a szlovák, és 1 községben a szerbhórvát és a ruszin nyelv. Három nyelv egyenrangú 12, négy nyelv pedig 6 község területén, egy községünkben pedig öt nyelv egyenrangú. Az egyenrangúsági modalitás különböző.⁸

Nálunk leggyakoribb a magyar nyelv egyenrangúsága, 34 községben, ezután a szlovák nyelv, 16 községben, majd a román nyelv, 11 községben, továbbá a ruszin, 6 községben, s végül 1 községben a cseh és 1 községben a macedón nyelv.

Meg kell jegyezni, hogy az eljárás nyelvének megállapításával kapcsolatos tennivalók elmulasztása bizonyos következményekkel jár. A Jugoszláv Legfelsőbb Bíróság 1967. XI. 8-i kibővített ülésén elfogadott 1/67. szám alatti elvi álláspont szerint a szervek kötelesek az eljárásban résztvevők figyelmét felhívni az anyanyelvük használatára vonatkozó alkotmányos joguk érvényesítésére, és azt jegyzőkönyvbe foglalni. Ennek a cselekménynek elmulasztása az eljárási szabály megszegését jelenti.

Ha tehát a fél az eljárásban kérte anyanyelvének használatát, a szerv köteles tolmácsot biztosítani számára. Ennek elmulasztása az eljárási szabályok abszolút megszegését jelenti.

Ezek az elvi álláspontok a korábbi időszakra vonatkoznak. Ebből és a Vajdaság területén élő nemzetek és nemzetiségek nyelve és írása egyenrangúságának alkalmazása során elért eredményekből kiindulva az eljárás nyelvével kapcsolatos mulasztásokra is rá kell mutatni, és nemcsak a fordító biztosítására, ami A nyelvek egyenrangúsága biztosításának módjáról szóló törvény⁹ 9., 10., 11., 12. és 13. szakaszából ered.

A közigazgatási eljárásról szóló törvény a 170. szakaszban megállapítja a fél azon jogát, hogy beadványát azokon a nemzeti és nemzetiségi nyelveken is benyújthatja, amelyek az alkotmányok, a törvények és a

statútumok alapján egyenrangúak. Ezt a kérdést a nyelvek és írások egyenrangúságáról szóló tartományi törvény⁹ szintén szabályozza. Így a 10. szakasz megoldása szerint az eljárás nyelvét az eljárás kezdeti szakaszán a beadvány nyelve alapján állapítják meg addig, amíg az eljárás folyamán nem állapítanak meg másik (egyenrangú) nyelvet.

A közigazgatási eljárásról szóló törvény 249. szakaszának 11. pontja az eljárás felújításának feltételeként állapítja meg: „ha az eljárásban részvevő személy számára nem adták meg azt a lehetőséget, hogy A közigazgatási eljárásról szóló törvény 15. szakaszában megállapított feltételekkel anyanyelvét használja”. A rendkívüli jogorvoslat ilyen széles körűen megállapított ihetősege a nyelv kérdésének és egyenrangúságának jelentőségét domborítja ki.

Az egyenrangúság biztosításáról szóló törvény⁹ Vajdaság SZAT területén lehetőséget ad arra, hogy A közigazgatási eljárásról szóló törvény rendelkezéseit a mi körülményeink között következetesen alkalmazzuk. Ez egyes kérdések részletesebb szabályozását tette szükségessé. Csak néhányat említek meg közülük. A 10. szakasz megállapítja, hogy a hivatalból indított eljárást is az egyenrangú nyelveken kell megindítani, ahogyan azt az alkotmány és a községi statútum meghatározta. A 13. szakasz a másodfokú eljárásra is rendelkezésbe foglalja ezt a kötelezettséget és pedig, hogy azon a nyelven kell vezetni, amelyiken az elsőfokú eljárás folyt.

Utalni szeretnék még a 12. szakasz rendelkezésére, amely a több nyelven folyó eljárásra vonatkozik. Ilyenkor a jegyzőkönyvet az eljárás nyelvén kell vezetni, az eljárásban részvevők nyilatkozatát és vallomását az eljárás egyik nyelvről le kell fordítani az eljárás másik nyelvére, a határozatokat és az eljárás folyamán meghozott egyéb iratokat pedig az eljárás nyelvén kell készíteni.

A törvény⁹ eddigi gyakorlati alkalmazásából megállapítható, hogy az előirányzott tennivalókat tiszteletben tartják, de az egyes szervek magatartása különböző. Szabály az, hogy az eljárás nyelvét a felek nyilatkozata alapján állapítják meg, ez a tartomány területén 166 szervről mondható el (66,14%). Tolmácsot 178 szervben (70,9%) biztosítanak, ha a felek nyilatkozata szerint a tárgyalást tolmács útján kívánják követni. A jegyzőkönyvet 90 szervben (36%) vezetik az eljárás nyelvén. Az eljárásban részvevők nyilatkozatát és vallomását az eljárás másik nyelvére 59 szervben (23,5%) fordítják. Ezek az adatok azt bizonyítják, hogy a nemzetek és nemzetiségek nyelve és írása egyenrangúságának a közigazgatási eljárásban való alkalmazása terén jelentős eredményeket értünk el. Vannak azonban olyan környezetek, ahol a szervek még most sincsenek felkészülve törvényes kötelezettségeik teljesítésére. Ezekben káderpolitikai intézkedésekkel (a munkakörök megállapítása, megfelelő betöltésük, káderképzés stb.) kell a helyzetet megváltoztatni.

A nemzetek és nemzetiségek nyelvének és írásának egyenrangúsága szempontjából a közigazgatási eljárás jelentősége kapcsán említést ér-

demlő adatok, hogy 1977-ben a községi szervezetekben 678 487 ügytárgy került a felek kérésére munkába, közülük 629 122-t zártak le. Az 1978. év háromnegyedében 537 328 ilyen ügytárgy volt, ebből 501 650-et zártak le.

Noha az ügytárgyak alakulásáról szóló adatok nem térnek ki arra is, hogy hány ügytárgyról határoztak nemzetiségi nyelven, illetve az egyenrangú nyelveken, közvetve mégis tudomásunk van erről. A közigazgatási eljárásra vonatkozó statisztikai adatokat ki kellene egészíteni az egyenrangú nyelveken tárgyalt ügytárgyak számáról szóló adatokkal. Ezt az illetékes szervek is felhasználják, és ezek alapján fel tudják majd mérni az intézkedések foganatosításának szükségességét.

Jóllehet a közigazgatási szervek leggyakrabban a közigazgatási eljárás, illetve a felekkel való szóbeli és írásbeli érintkezés útján realizálják a nemzetek és nemzetiségek nyelvének és írásának egyenrangúságát, nem szabad azért figyelmen kívül hagyni a többi területeket sem, ahol a nyelvek egyenrangúsága érvényesülhet. A hivatalos és egyéb kiadványok kiadása, a jogszabályok kidolgozása, majd közzététele, valamint a képviselő-testületi ülésanyagok kidolgozása olyan teendők, amelyek az igazgatástól nagy erőfeszítéseket és felkészültséget követelnek. Ebből a célból a községek nagy része fordítószolgálatot szervezett. A községi képviselő-testület ülésére készülő anyagot 26 község jelenteti meg az egyenrangú nyelveken. Az egyenrangú nyelveken 18 község jelentet meg hivatalos lapot, 23 községben pedig közlönyt adnak ki nemzetiségi nyelven. Nyilvánvaló, hogy Vajdaságban a nyelvi egyenrangúság gyakorlata az igazgatási szervek mindennapi aktivitásának részévé válik.

A felsorolt intézkedéseken kívül külön kérdés a káderek többnyelvű munkára való felkészítése. Ezt a káderképzési rendszerrel, illetve a továbbképzéssel oldjuk meg.

Az eddigi tapasztalatok, az alkotmányos és törvényes normák kidolgozása a közigazgatási eljárásról szóló tartományi törvények szerint biztosítani fogják, hogy a hazánk területén élő nemzetek és nemzetiségek nyelvének és írásának egyenrangúságát érintő kérdések valamennyi szerv mindennapi tevékenységét képezzék, a dolgozók és polgárok jogainak gyakorlása céljából.

Újvidék, 1978. decembere

Jegyzetek

¹ Vajdaság SZAT területén az 1971. évi népszámlálás alapján a lakosság létszáma 1 952 533, ebből 1 089 132, illetve 55,8% szerb, 423 866, illetve 21,7% magyar, 138 561, illetve 7,1% horvát, 72 759, illetve 3,7% szlovák, 52 987, illetve 2,7% román, 20 109, illetve 1,3% ru-

szí, 36 416, illetve 1,8% orngorai, 16 527 macedón 4639 szlovén, 3745 bolgár, 3086 albán, 2771 cseh és 3702 más nemzetiségű.

- ² 1976. év végén Vajdaság SZAT Képviseleőháza meghozta a törvény módosításáról szóló törvényt, ekkor módosult a törvény címe is az alábbiak szerint: A nemzetek és nemzetiségek nyelve és írása egyenrangúságának egyes meghatározott szervezetben, szervezetekben és közösségekben való biztosítása módjáról szóló törvény.
- ³ A törvény módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényben ez a kedvezmény elmaradt, mivel az a vélemény vált uralkodóvá, hogy megvannak a feltételek a törvény zavartalan végrehajtására.
- ⁴ A községi státútumokban a felsorolt nyelveken kívül egyenrangú nyelveként állapították meg: Pancsován a macedón, Fehértemplomban a cseh nyelvet.
- ⁵ Ez a százalék emelkedhet, ellenben ez egész sor tényezőtől függ, így a felek számától, akik az eljárás nyelvére hathatnak, a fél akaratától, mert ő élhet, de nem köteles élni a nyelvvvel kapcsolatos állásfoglalás jogával.
- ⁶ Teljesen 7 község készült fel, a szervek túlnyomó része 20 községben készült fel, csak néhány szerv 13 községben készült fel.
- ⁷ Felvételi iroda, polgárok kérdéseivel foglalkozó (anyakönyvi) szolgálat, a pénzügyi osztályok egyes szolgálatai, a földmérési igazgatóság, köz-igazgatási eljárás: stb.
- ⁸ A három nyelv egyenrangúsága esetében a következő modalitásokkal találkozunk: szerbhorvát, magyar, román 4 községben; szerbhorvát, magyar, szlovák 4 községben; szerbhorvát, magyar, ruszin 2 községben; szerbhorvát, szlovák, ruszin 1 községben és szerbhorvát, román, szlovák 1 községben. A négy egyenrangú nyelv esetében az alábbi modalitásokkal találkozunk: szerbhorvát, magyar, román, szlovák 3 községben; szerbhorvát, magyar, szlovák, ruszin 2 községben; szerbhorvát, magyar, román, cseh 1 községben; Pancsova területén pedig 5 nyelv — a szerbhorvát, a magyar, a macedón, a román és a szlovák nyelv egyenrangú.
- ⁹ A nemzetek és nemzetiségek nyelve és írása egyenrangúságának egyes meghatározott szervezetben, szervezetekben és közösségekben való biztosítása módjáról szóló törvény.